

کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی؛ امکانات، قابلیت‌ها و ویژگی‌ها

مهدی کریمی

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مسئول امور سازماندهی و توسعه منابع دیجیتال فضای مجازی، سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، مشهد، ایران. رایانامه: mahdikarimi8549@gmail.com

چکیده

در اوایل دهه هشتاد پیاده‌سازی پروژه «کتابخانه دیجیتال سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی» مطرح و متعاقب آن مطالعات و پژوهش‌هایی در حوزه کتابخانه دیجیتال آغاز شد که نتیجه آن تدوین کتابی با عنوان «کتابخانه دیجیتالی: مبانی نظری، محتوا، ساختار، سازماندهی، استانداردها و هزینه‌ها (همراه با نگاهی به برخی کتابخانه‌های دیجیتالی خارجی و داخلی)» شد. از همان ابتدای دهه هشتاد، جلسات مختلفی برای پیاده‌سازی پروژه کتابخانه دیجیتال برگزار شد تا این که در سال ۱۳۸۴ با تشکیل کمیته کتابخانه دیجیتال، جلسات شکل نظامند به خود گرفت. در سال ۱۳۸۶ با پیاده‌سازی قابلیت «افزودن منبع دیجیتال به رکورد» در نرم افزار کتابخانه‌ای، دسترس‌پذیری منابع دیجیتال به شکل محدود آغاز شد. در سال ۱۳۸۹ طرح پژوهشی کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی تدوین شد و متعاقب آن در سال ۱۳۹۰ پس از انتخاب نرم افزار کتابخانه دیجیتال و جذب نیروی انسانی برای سازماندهی منابع دیجیتال، فاز آزمایشی سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی وارد مرحله عملیاتی شد و از شهریور ۱۳۹۰ سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی برای استفاده عموم دسترس‌پذیر گردید. این سامانه تا سال ۱۳۹۴ به صورت آزمایشی فعالیت کرد تا این که در سال ۱۳۹۴ توسط تولید فقید آستان قدس رضوی حضرت آیت الله واعظ طبسی رضوان الله تعالی علیه رونمایی شد. اکنون پس از گذشت یک دهه از آغاز پیاده‌سازی سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی در فضای وب و دسترسی همگانی به منابع اطلاعاتی آستان قدس رضوی و با توجه به شیوع ویروس کرونا و گرایش بیشتر پژوهشگران به فضای مجازی، نگارنده بر آن شد تا به معرفی قابلیت‌ها و امکانات این سامانه که در مسیر رشد و تحول خود، فراز و نشیب‌های بسیاری داشته است بپردازد.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های دیجیتال، کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، فضای مجازی، مجموعه‌های موضوعی، پایگاه‌های اطلاعاتی.

سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

نشریه الکترونیکی شمس، دوره ۱۳، شماره ۵۰-۵۱، بهار و تابستان ۱۴۰۰، صص. ۳۱-۵۰.

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۳/۱۱ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۴/۱

مقدمه

امروزه حضور فناوری‌های نوین اطلاعاتی در تمامی جنبه‌های زندگی بشر سایه گسترانیده است. بسیاری از مراکز فرهنگی در محیط الکترونیکی، ویژگی‌های تازه‌ای را همراه با خصوصیات قبلی خود به دست آورده‌اند. یکی از مهمترین این مراکز فرهنگی، کتابخانه‌ها هستند که با ظهور فناوری‌های نوین اطلاعاتی دستخوش تغییرات اساسی شده است و «کتابخانه‌های دیجیتال» محصول این دگرگونی‌ها در کتابخانه‌هاست.

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی همگام با تغییر و تحولات حوزه فناوری اطلاعات سعی در ایجاد کتابخانه دیجیتال و ارائه منابع اطلاعاتی خود در این بستر جدید نموده‌اند. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی نیز مشابه دیگر مراکز اطلاع‌رسانی پیشرفته جهانی و همگام با آن‌ها و شاید پیش‌تر از بسیاری از مراکز اطلاع‌رسانی به ایفای نقش خود در حوزه کتابخانه‌های دیجیتال پرداخته است. این سازمان با مجموعه‌ای بالغ بر ۳۰ میلیون منبع اطلاعاتی همانند نسخه‌های خطی، اسناد، کتاب‌های چاپ سنگی، نشریات ادواری، کتاب‌های چاپی و ... به منظور صیانت از منابع اطلاعاتی مذکور و دسترسی اندیشمندان، صاحب‌نظران، پژوهشگران و علاقه‌مندان به این منابع، از ابتدای دهه پنجاه، تهیه میکروفیلم از منابع و از دهه هشتاد دیجیتال‌سازی منابع را آغاز نموده است و اکنون با ارائه مجموعه‌ای بالغ بر دو میلیون و پانصد هزار منبع اطلاعاتی در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، برای حضور حداکثری در فضای مجازی و دسترس‌پذیری بهتر منابع تلاش می‌نماید.

برخی از مهمترین اهداف سازمان را از ایجاد کتابخانه دیجیتال به شرح زیر می‌توان برشمرد:

۱. ارائه خدمات پژوهشی در زمینه‌های مختلف مانند خدمات تحویل مدرک، امانت دیجیتال، ارتباط مستقیم کتابداران و اندیشمندان با یکدیگر، حل مشکلات پژوهشی و آموزشی در تمام ساعات شبانه‌روز
۲. ایجاد امکانات دسترسی به منابع موجود در کتابخانه سازمان (خصوصاً منابع نایاب و کمیاب) برای افراد مختلف به منظور پژوهش و نیز آموزش.
۳. حفاظت از منابع باارزش موجود در کتابخانه سازمان مانند نسخه‌های خطی، اسناد و مطبوعات (نبوی، ۱۳۹۴).

پیشینه پژوهش

کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی از زوایای مختلف تاکنون توسط پژوهشگران معرفی شده است که در ادامه به بیان برخی از آن‌ها پرداخته می‌شود:

زبردست (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان «مروری بر خدمات نوین در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی: خدمات پرسش از کتابدار» به معرفی خدمات پرسش از کتابدار در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در وبگاه سازمان و کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی پرداخته است.

غفاریان (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان «مروری بر خدمات نوین در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی: خدمات تحویل مدرک» ضمن بیان تاریخچه خدمات تحویل مدرک در کتابخانه آستان قدس رضوی به معرفی سامانه خدمات تحویل مدرک کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی پرداخته است.

کریمی (۱۳۹۶) با تدوین کتابی با عنوان «کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی: کارکردها و ملزومات» به معرفی کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی پرداخته است. این کتاب دارای ۶ فصل با عناوین کلیات کتابخانه دیجیتال؛ گذری بر تاریخچه کتابخانه دیجیتال سازمان؛ وضعیت منابع و تجهیزات موجود در سازمان؛ نیازهای بودجه‌ای کتابخانه دیجیتال؛ ویژگی‌های سامانه نرم‌افزاری کتابخانه دیجیتال و ساختار سازمانی کتابخانه دیجیتال است.

زره‌ساز (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «ارزیابی کیفی خدمات تحویل مدرک الکترونیکی در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی بر اساس مدل پیشنهادی» به بررسی خدمات تحویل مدرک کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی پرداخته است. روش پژوهش وی پیمایشی و از نوع کاربردی و ابزار گردآوری داده‌ها، دو پرسشنامه محقق ساخته بود که با مرور متون ساخته شد و پایایی آن با آلفای کرونباخ^۱ و روایی‌اش با نظر متخصصان تأیید شده است. نتیجه پژوهش وی نشان می‌دهد که نمره نهائی وضعیت خدمات تحویل مدرک الکترونیکی کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی با توجه به مدل ارزیابی پیشنهادی از سطح میانگین بالاتر از متوسط بود و تفاوت آن با حد میانی با توجه به داده‌های آزمون تی تک^۲ نمونه‌ای معنی‌دار بود. این یافته بیانگر وضعیت نسبتاً مناسب نظام خدمات تحویل مدرک الکترونیکی آستان قدس رضوی است.

کریمی (۱۳۹۲) با ارائه مقاله‌ای با عنوان «کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی: تاریخچه، خدمات و امکانات» به معرفی فعالیت‌های کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی از منظر مدیریتی در چهار حوزه بسترسازی و ایجاد زیرساخت‌ها، سازماندهی و اشاعه اطلاعات، توسعه منابع دیجیتال و فعالیت‌های جانبی پرداخته است.

کریمی (۱۳۹۲) با ارائه مقاله با عنوان «ارزیابی و مقایسه قابلیت‌های نمایش اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتالی عضو کنسرسیوم محتوای ملی» به ارزیابی ۶۶ قابلیت نمایش اطلاعات در ۱۰ کتابخانه عضو کنسرسیوم محتوای ملی پرداخته است. این پژوهش از روش پیمایشی-تحلیلی و برای روایی ابزار تحقیق از تکنیک دلفی بهره برده و نتیجه می‌گیرد که کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی با ۴۷۵/۱۲ امتیاز و مجمع ذخائر اسلامی (کدنا) با ۴۱/۳۳ امتیاز به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین امتیاز را کسب نموده‌اند.

در بررسی پژوهش‌های انجام شده، مشخص شد که تاکنون هیچ پژوهشی به معرفی جامع سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی نپرداخته است. بنابراین نگارنده بر آن شد تا به شناساندن این سامانه به پژوهشگران و علاقمندان بپردازد.

1. Cronbach's alpha

2. T-test spss

امکانات و قابلیت‌ها

کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی از طریق وب با نشانی digital.aqr.ir در دسترس است و دارای امکانات و قابلیت‌های متعدد مدیریتی و عمومی است. در این مقاله پس از اشاره مختصر به برخی از قابلیت‌های مدیریتی به معرفی امکانات و قابلیت‌های عمومی این سامانه پرداخته می‌شود.

الف: امکانات و قابلیت‌های مدیریتی:

کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی دارای قابلیت‌های متعدد مدیریتی است که به دلیل عدم کاربرد آن‌ها برای پژوهشگران و کاربران، از معرفی کامل آن پرهیز می‌شود و صرفاً به معرفی تیتروار آن بسنده می‌شود:

- ۱- امکان تعریف مدیران مختلف با دسترسی‌های متعدد
- ۲- مدیریت کاربران
- ۳- امکان تعریف نقش‌های مختلف با دسترسی‌های متعدد
- ۴- مدیریت کاربران اعتباری
- ۵- مدیریت مشترکین کتابخانه دیجیتال
- ۶- مدیریت خدمات تحویل مدرک با قابلیت ارجاع دهی به کارشناسان
- ۷- مدیریت امانت دیجیتال
- ۸- مدیریت پرسش از کتابدار
- ۹- مدیریت سازماندهی منابع دیجیتال
- ۱۰- کاربرگه ورود اطلاعات طبق استاندارد مودس^۱
- ۱۱- مدیریت اصطلاحنامه (امکان تعریف اصطلاحنامه‌های مختلف)
- ۱۲- مدیریت مستند مشاهیر
- ۱۳- مدیریت موضوعات محلی
- ۱۴- مستند اسامی محلی
- ۱۵- مدیریت منابع دیجیتال از قبیل گالری‌ها، منابع سید و ته نقش^۲
- ۱۶- امکان تعریف اطلاع‌رسانی‌های مختلف در قالب بنرها، مطالب، فایل‌ها و موضوعات
- ۱۷- وجود بستر چندزبانه بودن سامانه کتابخانه دیجیتال (قابلیت ترجمه لغات و جملات)
- ۱۸- اعمال تنظیمات مختلف در کاربرگه، فیلدها، فروش منابع، پاورقی، عمومی و ...

1. Mods

2. Watermark

۱۹- مدیریت پیام‌ها

۲۰- مدیریت راهنما

۲۱- وجود گزارشات متعدد از قبیل گزارش پرداخت‌ها، گزارش منابع درخواستی، گزارش بازدیدها، گزارش

مدیران و ...

ب. امکانات و قابلیت‌های عمومی

قابلیت‌های عمومی سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی شامل آن دسته از قابلیت‌هایی است که با توجه دسترسی‌های ایجاد شده برای کاربران و پژوهشگران به صورت آزاد در بستر وب و یا با دسترسی‌های محدود در ایستگاه‌های مطالعه دیجیتال آستان قدس رضوی، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و ... قابل استفاده است. در ادامه با توجه به ظرفیت مقاله به معرفی این قابلیت‌ها پرداخته می‌شود.

۱. پایگاه‌های اطلاعاتی

در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، با توجه به نوع منابع اطلاعاتی، پایگاه‌های مختلفی تعریف شده است. پایگاه‌های نسخه‌های خطی، کتاب‌های چاپ سنگی، کتاب‌های چاپی، کتاب‌های چاپی قبل از ۱۳۲۰، پایان نامه‌ها، کتاب‌های الکترونیکی و ... برخی از این پایگاه‌ها است. در این پایگاه‌ها دسترسی به فراداده^۱ بیش از دو میلیون و ششصد هزار منبع اطلاعاتی فراهم شده است و به صورت روزانه در حال افزایش است. در این پایگاه‌ها، علاوه بر امکان بهره‌مندی پژوهشگران از فراداده منابع اطلاعاتی، دسترسی به نسخه دیجیتال آن‌ها با توجه به قوانین و سیاست‌های موجود ایجاد شده است بدین صورت که امکان دسترسی به متن کامل نسخه‌های خطی، کتاب‌های چاپ سنگی، کتاب‌های چاپی قبل از ۱۳۲۰ فراهم شده است ولی دسترسی به مابقی منابع از طریق اشتراک سازمانی برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و خدمات پژوهشی کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی فراهم شده است (جدول شماره ۱). پژوهشگران با انتخاب هر کدام از این پایگاه‌ها می‌توانند، به جستجو در منابع اطلاعاتی موجود در آن پایگاه خاص بپردازند و منبع مدنظر خود را بازیابی نمایند.

تصویر ۱. پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال

برخی از ویژگی‌های پایگاه‌های اطلاعاتی به شرح زیر است:

- نمایش کتاب در نمایشگر کتابخانه دیجیتال با قابلیت بزرگ‌نمایی و چرخش صفحات؛
- ارائه اطلاعات کتابشناختی منابع طبق استاندارد مودس؛
- مشاهده چکیده و فهرست مندرجات منابع در فیلدهای کتابشناختی؛
- برقراری ارتباط با منابع اطلاعاتی مشابه با رکورد بازبایی شده؛
- برقراری ارتباط با رکوردهای هم موضوع؛
- برقراری تعامل با پژوهشگران و کاربران با درج اعمال نظر در پایان هر رکورد
- امکان دانلود تصویری و متنی کل کتاب در قالب یک درخواست دانلود
- امکان دانلود برگزیده متن یا تصویر کتاب برای دانلود؛
- امکان ارائه خروجی‌های متنی و فراداده‌ای از رکوردها
- دسترسی به پایگاه‌ها، با توجه به قوانین کپی رایت به صورت آزاد و یا محدود

جدول ۱: وضعیت دسترسی منابع در پایگاه‌های کتابخانه دیجیتال

ردیف	نام پایگاه	وضعیت دسترسی منبع دیجیتال			
		آزاد	اشتراک سازمانی	ایستگاه‌های مطالعه دیجیتال	تحویل مدرک
۱	کتاب‌های خطی				*
۲	کتاب‌های خطی تمام متن	*	*	*	*
۳	کتاب‌های چاپ سنگی	*	*	*	*
۴	کتاب‌های چاپی فارسی و عربی				*
۵	کتاب‌های چاپی فارسی و عربی تمام متن			*	*

۶	*	*	*	*	کتاب‌های چاپی قبل از ۱۳۲۰
۷		*	*	*	کتاب‌های چاپی فارسی و عربی (فهرست مطالب)
۸	*				کتاب‌های چاپی لاتین
۹	*				اسناد
۱۰	*	*			پایان نامه‌ها
۱۱		*	*	*	نشریات دیجیتال
۱۲		*	*		کتاب‌های الکترونیکی فارسی و عربی
۱۳		*	*		کتاب‌های الکترونیکی لاتین
۱۴		*	*		مقالات الکترونیکی فارسی و عربی
۱۵		*	*		مقالات الکترونیکی
۱۶		*	*		پایان نامه‌های الکترونیکی فارسی و عربی
		*	*		پایان نامه‌های الکترونیکی لاتین
۱۷		*	*	*	معرفی منابع
۱۸		*	*	*	بریده جراید
۱۹		*	*	*	تصاویر دیجیتال
۲۰		*			نقشه‌ها
۲۱		*	*	*	فیلم‌ها
۲۲		*	*	*	پوستر
۲۳	*	*	*	*	انتشارات سازمان
۲۴		*	*	*	انتشارات زائر رضوی
۲۵	*	*			انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی
۲۶	*	*			انتشارات آستان قدس رضوی (به نشر)

۲. مجموعه‌های موضوعی

مجموعه‌های موضوعی با هدف دسترسی متمرکز پژوهشگران به منابع اطلاعاتی موجود در هر موضوع ایجاد شده است. مناسبت‌های مذهبی، ملی و تحولات و وقایع روز، اساس ایجاد هر مجموعه موضوعی است.

مجموعه‌های موضوعی

تصویر ۲. مجموعه‌های موضوعی موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال

*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			دفاع مقدس	۲۸
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	تربیت دینی	۲۹
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	انقلاب اسلامی	۳۰
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	حضرت احمد بن موسی علیه السلام	۳۱
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	کرونا	۳۲
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	عید نوروز	۳۳
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	حضرت معصومه سلام الله علیها	۳۴
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	شهید مدرس	۳۵

۳. خدمات تحویل مدرک

خدمات تحویل مدرک کاربر را قادر می‌سازد تا نسخه‌هایی از موادی را که از طریق جستجوهای پیوسته بازیابی شده سفارش داده و مستقیماً از میزبان تحویل گیرد. این گونه خدمات تحویل مدرک ممکن است به صورت پیوسته از طریق پایانه کاربر فراتر از نسخه چاپی یا از طریق پست الکترونیکی نیز ارائه شود. (هوردز^۱، ۱۹۹۹)

از طریق این خدمت کاربران می‌توانند هر یک از منابع سازمان را از طریق سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی درخواست نمایند و سازمان، منابع درخواستی را با توجه به قوانین ملی و سیاست‌های آستان قدس رضوی به صورت دیجیتال برای کاربران واگذار می‌نماید.

برای استفاده از این سرویس، لازم است کاربر ابتدا در سامانه کتابخانه دیجیتال عضو شده سپس کتاب مورد نظر خود را جستجو نموده و با انتخاب گزینه «دریافت نمونه منبع» که در پایین اطلاعات کتابشناختی وجود دارد آن را سفارش دهد تا طبق ضوابط موجود ارسال شود. بدین صورت که امکان درخواست نسخه‌های خطی، چاپ سنگی، کتاب‌های چاپی قبل از ۱۳۲۰، اسناد، عکس‌ها به صورت کامل وجود دارد و در مورد سایر منابع از قبیل کتاب‌های چاپی، پایان‌نامه‌ها، امکان درخواست صرفاً بیست صفحه از منبع وجود دارد.

The screenshot shows a web page for a digital library. At the top, there is a navigation bar with icons for home, search, and other functions. The main content area displays the title 'کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی' and provides detailed information about a specific digital resource. The resource is titled 'حافظه رقمی آستان قدس رضوی: کتابخانه دیجیتال' and is described as a 'مشهد: سازمان کتابخانهها، موزهها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی' document from 1396. It includes a list of authors and editors, such as 'کریمی، مهدی، ۱۳۵۵ - (نویسنده)' and 'عیدی، داود، ۱۳۵۸ - (نویسنده)'. The page also features a star rating system, a 'مشاهده منبع' button, and a 'دریافت نمونه منبع' button. A red arrow points to the 'دریافت' button.

تصویر ۳. دریافت «نمونه منبع» یک رکورد در سامانه کتابخانه دیجیتال

برخی از ویژگی‌های خدمات تحویل مدرک کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی به شرح زیر است:

- درخواست منابع طبق آیین‌نامه موجود صورت می‌گیرد.
- استفاده از این خدمت نیاز به عضویت در سامانه کتابخانه دیجیتال دارد.
- دریافت این خدمت مشمول هزینه است.
- امکان درخواست کلیه منابع سازمان از طریق پروفایل کاربری
- تحویل منابع درخواستی پس از تأیید کارشناسان مربوطه و پرداخت هزینه
- امکان دانلود منبع درخواستی از زمان پرداخت هزینه به مدت ۴۸ ساعت
- انجام کلیه امور مربوطه از قبیل درخواست منبع، پرداخت هزینه، دانلود و ... از طریق پروفایل کاربر (قسمت مدیریت اطلاعات شخصی-درخواست‌های من)
- امکان تعیین محدودیت سقف درخواست روزانه (در حال حاضر سقف روزانه درخواست هر کاربر ۲ رکورد است)
- امکان مشاهده وضعیت منبع درخواستی در پروفایل کاربر (قسمت مدیریت اطلاعات شخصی-درخواست‌های من)
- ارسال گزارش وضعیت منبع درخواستی از طریق پست الکترونیکی

تصویر ۴. ثبت درخواست تحویل مدرک یک رکورد در سامانه کتابخانه دیجیتال

۳. مدیریت اطلاعات شخصی

مدیریت اطلاعات شخصی یکی از امکانات مورد توجه سامانه کتابخانه دیجیتال است که از طریق آن کاربران و پژوهشگران می‌توانند پس از عضویت در کتابخانه دیجیتال، علاقمندی‌ها و منابع جستجو شده خود را مدیریت نمایند؛ همچنین در این سامانه امکان مشاهده و مدیریت منابع دیجیتال درخواست شده از طریق خدمات تحویل مدرک یا امانت دیجیتال و پرسش‌های مطرح شده از طریق سامانه پرسش از کتابدار نیز وجود دارد. کتابخانه شخصی، منابع درخواستی من، منابع اهدایی من، پرسش‌های من، کتاب‌های امانتی من، راهنما و تغییر رمز جزء امکانات مدیریت اطلاعات شخصی می‌باشد. برای دسترسی به این قسمت، کاربر می‌تواند پس از ثبت‌نام و ورود در سامانه کتابخانه دیجیتال، به تصویر شناور «کتاب» در سمت راست صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال مراجعه نموده و از امکانات و قابلیت‌های این قسمت استفاده کند.

تصویر ۵. گزینه «مدیریت اطلاعات شخصی» در صفحه اصلی کتابخانه

۴. امانت دیجیتال

امانت دیجیتال با هدف رفع نیازهای اطلاعاتی کاربران در شرایط کرونا در اسفند ۱۳۹۸ عملیاتی گردید؛ در این قابلیت، بیش از دوازده هزار کتاب چاپی فارسی و عربی که به دلیل مسائل حقوقی امکان دسترسی آزاد برایشان وجود نداشت بر اساس درخواست پژوهشگران در دسترس آن‌ها قرار می‌گیرد. از طریق این قابلیت پژوهشگران در اقصی نقاط جهان می‌توانند منابع مورد نیاز خود را از طریق این سیستم درخواست نموده تا نسخه دیجیتال منابع به صورت امانت در بازه زمانی مشخص به آن‌ها واگذار شود.

تصویر ۶. گزینه «پایگاه کتابهای چاپی فارسی و عربی (امانت دیجیتال)» در قسمت پایگاه‌ها

برای استفاده از این سرویس، کاربران لازم است ابتدا در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی ثبت نام نموده، سپس با مراجعه به قسمت پایگاه‌ها، به پایگاه «کتابهای چاپی فارسی و عربی - تمام متن (امانت دیجیتال)» مراجعه نمایند و پس از جستجو در پایگاه، کتاب خود را انتخاب و گزینه «درخواست امانت دیجیتال» را کلیک (انتخاب) نمایند. کارشناس مربوطه در سازمان درخواست کاربر را بررسی و پس از تأیید، مطالعه آنلاین کتاب به مدت دو هفته برای کاربر فراهم می‌شود.

تصویر ۷. گزینه «درخواست امانت دیجیتال» در پایین رکوردهای پایگاه کتابهای چاپی فارسی و عربی تمام متن

۵. اشتراک سازمانی

با توجه به این که امکان دسترسی آزاد از طریق وب به برخی از منابع موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی به دلیل مسئله کپی‌رایت وجود ندارد، لذا برای بهره‌مندی پژوهشگران و جلوگیری از محرومیت آن‌ها از این منابع، به کتابخانه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی، اشتراک کتابخانه دیجیتال داده می‌شود. پایگاه‌های کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های الکترونیکی به زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی و ... جزء پایگاه‌هایی هستند که از طریق اشتراک سازمانی در دسترس کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی قرار می‌گیرند.

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی برای اشتراک کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی می‌توانند ضمن مکاتبه با سازمان به صفحه اصلی کتابخانه دیجیتال مراجعه نموده و گزینه «اشتراک سازمانی» را انتخاب و فرم مربوطه را تکمیل نمایند. برای دسترسی به این پایگاه‌ها، کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی لازم است آی پی ثابت^۱ داشته باشد تا در فرم مربوطه برای اعمال تنظیمات لازم در خصوص دسترسی آن‌ها وارد شود.

تصویر ۸. گزینه «اشتراک سازمانی» در صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال

۶. اهداء منابع دیجیتال

یکی از روش‌های توسعه منابع دیجیتال در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، وقف و اهداء است. پژوهشگران، مجموعه‌داران و نویسندگان به روش‌های مختلف می‌توانند منابع دیجیتال خود را به سازمان اهداء نمایند تا در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی در دسترس پژوهشگران قرار گیرد. یکی از این روش‌ها، ارسال فایل از طریق فرم اهداء منابع دیجیتال در صفحه اصلی سامانه است. کاربران می‌توانند با تکمیل فرم مربوطه و بارگذاری منبع دیجیتال، نسبت به واگذاری منابع خود اقدام نمایند. منابع دیجیتال اهدایی پس از ارسال، توسط بخش سازماندهی و توسعه منابع دیجیتال سازمان، فراداده‌نویسی خواهد شد و دسترسی آن‌ها با توجه به سیاست‌های آستان قدس رضوی و نظر اهداء‌کننده در کتابخانه دیجیتال اعمال خواهد شد.

تصویر ۹. گزینه «اهداء منبع دیجیتال» در صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال

۷. رابط کاربر و واکنش گرا^۱

از آنجا که امروزه فناوری به بخش ضروری از زندگی روزمره تبدیل شده، در نتیجه باید طیف گسترده‌ای از دستگاه‌هایی را که کاربران به واسطه آن‌ها قادر به دسترسی به اینترنت هستند، در نظر گرفت؛ زیرا امروزه کاربران اینترنت از بی‌شمار نمایشگر در ابعاد بزرگ و کوچک برای دستیابی به صفحات اینترنت استفاده می‌کنند. همان‌طور که در معماری، با بهره‌گیری از فناوری مدرن این امکان را فراهم می‌آورند تا بتوان اجزا و تجهیزات مختلف را به طور خودکار کنترل نمود، طراحی سامانه واکنش‌گرا نیز رویکرد مناسبی است که طراحان وب را قادر می‌سازد تا با پیاده‌سازی سامانه انعطاف‌پذیر، نسبت به تغییر دستگاه کاربران واکنش نشان دهد (احمدی تنکابنی، ۱۳۹۴).

با طراحی سامانه واکنش‌گرا، ساختار لایه‌های سامانه به صورت شناور طراحی می‌شود که باعث تنظیم عرض صفحه و اندازه متن در ابعاد مختلف می‌شود که این کار، به صورت کاملاً خودکار انجام می‌شود.

سامانه واکنش‌گرا برای واکنش سامانه نسبت به تغییر دستگاه‌های مختلف مانند تبلت، موبایل، لپ‌تاپ و تلویزیون‌های هوشمند و نیز تغییر میزان وضوح تصاویر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

علت این نامگذاری، آن است که در طراحی وب در بسیاری از مواقع نیاز به صفحاتی است که نسبت به سخت‌افزار کاربر اطلاعات را برای او نمایش دهند؛ به عبارت دیگر، واکنش‌گرا باشند؛ یعنی اگر کاربر، صفحه وب را در یک تبلت، گوشی هوشمند، یک لپ‌تاب و یا رایانه خانگی مشاهده کند، در هر کدام از این دستگاه‌ها نوع نمایش متفاوتی از صفحه را مشاهده خواهد کرد و صفحه برای هر کدام از دستگاه‌ها شکل خاصی را به خود می‌گیرد و اندازه و وضوح تصویر در هر کدام تغییر می‌کند؛ برای مثال، بعضی از عناصر صفحه حذف می‌شوند و بعضی دیگر بسته به وضوح تصویر صفحه، کوچک یا بزرگ می‌شوند.

البته فهمیدن این که صفحه واکنش‌گراست کار مشکلی نیست. گرچه برای طراحان حرفه‌ای ابزارهای مناسبی وجود دارد تا صفحات خود را آزمایش کنند، اما به صورت ساده با تغییر اندازه صفحه مرورگر در رایانه، می‌توان به ویژگی واکنش‌گرا بودن قالب سامانه پی برد. داشتن سامانه واکنش‌گرا می‌تواند در بهبود سئوی سامانه، انعطاف‌پذیری بالا و کارآمد، افزایش بازدیدکنندگان، محبوبیت در بین موتورهای جستجو مؤثر باشد.

یک سامانه پیشروی موفق، باید اطلاعات خود را به بهترین شکل به کاربران ارائه کند و نسبت به تغییر دستگاه کاربران، واکنش مناسب نشان دهد. این قابلیت، باعث برقراری تعامل بهتر کاربر با سامانه شده و تأثیر مثبت و جذابیت بیشتری بر کاربری سامانه خواهد داشت.

کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی نیز برای ارائه بهترین امکانات به کاربران و تعامل بهتر آنان با سامانه و استفاده از تمام ابزارهای موجود، اقدام به طراحی ساختار رابط کاربری واکنش‌گرا در سامانه کتابخانه دیجیتال نموده است.

۸. جستجو

دنیای وب، منبع عظیمی از اطلاعات است که روز به روز بر حجم آن افزوده می‌شود. در حال حاضر، میلیاردها صفحه که اطلاعات فراوانی از موضوعات مختلف را در بر دارند، روی سرورهای مختلف جا خوش کرده‌اند. این در حالی است که تولد پایگاه‌های جدید و گسترش پایگاه‌های موجود نیز به طور فزاینده‌ای به این حجم اطلاعات می‌افزاید. نرخ رشد اطلاعات تا آنجاست که امروزه مشکل دسترسی به اطلاعات، جدی‌تر از نبود اطلاعات است و چالش اساسی بیشتر کاربران، دشواری دستیابی به اطلاعات است؛ به عبارت دیگر، اگر کاربری دنبال موضوعی خاص باشد، کدام صفحه را باید بخواند؟ از میان این تعداد عظیم صفحات موجود، کدام صفحه نیاز او را برآورده می‌کند؟ چاره این چالش، استفاده از موتورهای جستجو است؛ اما موتورهای جستجو هم تفاوت‌های اساسی دارند. موتورهای جستجو به کاربران در یافتن اطلاعات کمک می‌نمایند و با در نظر گرفتن خصوصیات زبانی، اقدام به کاوش متون و رتبه‌بندی متناسب با نتایج می‌کنند (احمدی تنکابنی، ۱۳۹۴).

انواع جستجوهای موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی به شرح زیر است:

- جستجوی ساده

در «جستجوی ساده» ساده‌ترین ابزارهای جستجو به منظور فراهم آوردن امکان بازیابی با حداقل دانش اطلاعاتی نسبت به اصول جستجو، پیش‌بینی شده است. در این روش کاربر نوع فیلد جستجو را اعم از عنوان، ناشر، پدیدآور، جنس و فهرست مندرجات تعیین می‌کند. سپس واژه قابل جستجو را در قسمت «جستجو» درج می‌نماید. پس از درج واژه مورد نظر، به منظور تخصصی کردن جستجو، در کادر مقابل کلمه یا واژه مورد نظر، تایپ می‌شود که با توجه به نوع جستجو می‌توان از جستجو به صورت «عبارتی» با قرار دادن کلمه‌های مورد نظر در داخل «گیومه» استفاده کرد. تمامی کلمه‌های مورد جستجو با حفظ ترتیب بازیابی می‌شود. در این حالت ممکن است رکوردهایی بازیابی گردد که با حفظ ترتیب دارای واژگان بیشتری از عبارت مورد جستجو باشد.

تصویر ۱۰. گزینه «جستجوی ساده» در صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال

- جستجوی پیشرفته

در جستجوی پیشرفته، جستجوی محتوایی عناصر با مشخص نمودن نوع عنصر (موضوع، پدیدآورنده، ناشر و ...) یا بخش‌های خاص محتوایی یک منبع (چکیده، عنوان، فهرست مندرجات و ...) که توسط زبان نشانه‌گذاری مشخص شده‌اند را میسر می‌سازد؛ همچنین عملگرهای بولی، جستجوی عبارتی و ... را پشتیبانی می‌نماید. در این نوع جستجو، به منظور تخصصی کردن جستجو و جلوگیری از ریزش کاذب می‌توان پس از درج کلمه یا عبارت مورد نظر از عملگرهای منطقی (و، یا، به جز) استفاده نمود، سپس کلمه یا عبارت بعدی را وارد کرد. رکوردهای بازیابی شده با توجه به فیلدهای کتابشناختی و امتیاز کاربران، به دو صورت صعوی و نزولی قابل نمایش است (کریمی، ۱۳۹۶).

همه موارد	امام رضا
و	موضوع
و	نویسنده
و	نوع منبع
و	انتخاب کنید
و	تمام متن
☐ تنها فراداده‌های دارای منابع دیجیتالی را برایابی کن	
امتیاز کاربران	نزولی
10	جستجو

برای جستجوی عین عبارت، عبارت مورد نظر را درون گیومه ("") قرار دهید. مانند "تاریخ ایران"

تصویر ۱۱. گزینه «جستجوی پیشرفته» در سامانه کتابخانه دیجیتال

برخی ویژگی‌های جستجوی سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی عبارت است از:

- برجسته کردن نتیجه جستجو^۱؛
- رتبه‌بندی نتایج جستجو^۲؛
- فیلتر نتایج جستجو^۳؛
- نمایش جستجوهای مرتبط^۴؛
- جستجوی آزاد در فیلدها (عناصر)؛
- جستجوی تعیین نوع شیء (منبع)؛
- جستجوی چندرسانه‌ای^۵؛
- جستجوی عبارتی^۶؛
- جستجوی کوتاه‌سازی^۷؛
- جستجوی تمام متن^۸؛
- جستجوی همزمان در چند فیلد.

۹. مرور

مرور عبارت است از کشف عناصر فراداده‌ای، پاره‌های اطلاعاتی و اشیای محتوایی، از طریق یک نظام مسطح یا سلسله مراتبی که بر اساس نظم الفبایی، ساختار منطقی و ... مرتب شده‌اند. مرور یکی از روش‌هایی است که علاوه بر

1. Highlight
2. Ranking
3. Filtering
4. Related Searches
5. Multimedia (or univarsal) Searching
6. Pharsal Search
7. Trunction Search
8. Fulltext

سیستم جستجو، برای کشف و بازیابی اطلاعات دیجیتالی نظام‌های اطلاعاتی استفاده می‌شود. فناوری‌های فرامتن وب، بسیار بر گسترش این سیستم‌ها تأثیرگذار بوده است. از مهمترین مزایای این سیستم‌ها می‌توان به پیگیری منطقی و نظام‌مند شناسه‌ها و رهایی از اشکالات تاییبی اشاره نمود (کریمی، ۱۳۹۰).

در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی دو نوع مرور به شرح زیر وجود دارد:

مرور الفبایی:

در این نوع مرور، شناسه‌ها بر اساس الفبای کلمات مرتب شده‌اند. این نوع مرور، متداول‌ترین انواع مرور است. در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، فهرست الفبایی عنوان منابع دیجیتال از حرف آ تا حرف ی در قالب مرور الفبایی آمده است. با کلیک روی هر حرف، منابعی که عنوان آن‌ها با آن حرف شروع می‌شود نشان داده شده است. در این نوع مرور امکان محدود کردن پایگاه نیز قبل از انتخاب منبع وجود دارد.

مرور اصطلاحنامه‌ای:

مهمترین نوع سیستم مرور، مرور اصطلاحنامه‌ای است. پژوهش‌ها حاکی از آن است که بیش از پنجاه درصد درخواست‌های جستجوی ارائه شده به نظام‌های اطلاعاتی، موضوعی هستند (طاهری، ۱۳۸۷). در کنار فهرست الفبایی، فهرست اصطلاحنامه‌ای منابع نیز قابل دسترسی است که کتاب‌ها را بر اساس موضوعات مختلف و به صورت الفبایی است.

تصویر ۱۲. انواع مرور در سامانه کتابخانه دیجیتال

۱۰. گالری‌های فیلم، صوت و نفایس

تعدادی از منابع چندرسانه‌ای موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی در قسمت گالری‌های مختلف عکس، فیلم، صوت و نفایس قابل مشاهده است.

تصویر ۱۳. انواع گالری در صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال

۱۱. پربازدیدها

پربازدیدها منابعی هستند که بیشترین بازدید و استفاده را در کتابخانه دیجیتال از سوی کاربران داشته‌اند.

تصویر ۱۴. رکوردهای پربازدید در صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال

۱۲. منابع منتخب

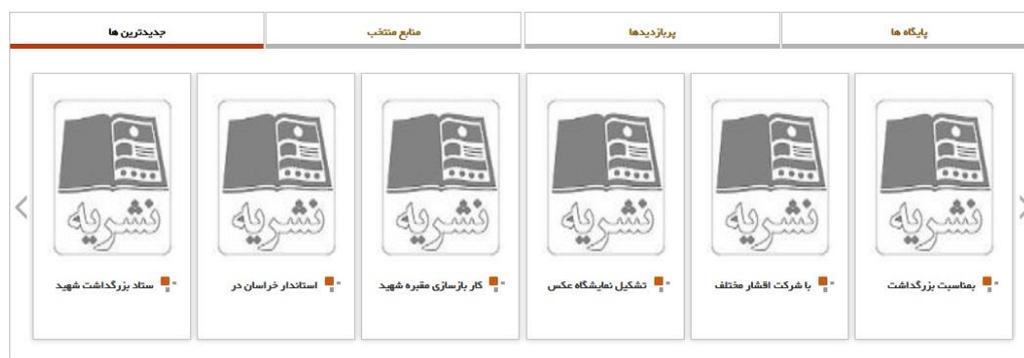
منابع منتخب منابعی اطلاعاتی است که از لحاظ محتوا و کیفیت فایل از سوی کتابخانه به کاربران پیشنهاد می‌شود.

تصویر ۱۵. منابع منتخب در صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال

۱۳. جدیدترین‌ها

جدیدترین‌ها شامل آخرین رکوردهایی است که توسط بخش سازماندهی و توسعه منابع دیجیتال، تأیید و نمایه^۱ شده است. نمایش رکوردها در جدیدترین‌ها، با توجه به دسترسی‌های اعمال شده در پایگاه‌ها و رکوردهاست. به این صورت که در صورتی که آخرین رکوردهای تأیید شده مربوط به کتاب‌های الکترونیکی باشد، این منابع صرفاً در کتابخانه‌های آستان قدس رضوی، ایستگاه‌های مطالعه دیجیتال آستان قدس رضوی در سراسر کشور و مشترکین کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی قابل مشاهده خواهد بود و منابعی از قبیل نسخه‌های خطی، چاپ سنگی و ... به دلیل دسترسی آزاد آن‌ها، بدون محدودیت قابل مشاهده خواهد بود.

تصویر ۱۶. جدیدترین رکوردهای ارائه شده سامانه کتابخانه دیجیتال

۱۴. عضویت

کاربران با تکمیل فرم ثبت‌نام در سامانه کتابخانه دیجیتال می‌توانند به صورت رایگان در این کتابخانه عضو شده و از امکانات آن استفاده نمایند. برای ثبت‌نام در این سامانه لازم است که ابتدا به صفحه اصلی وارد شده و با زدن گزینه ثبت‌نام، فرم عضویت را تکمیل و ارسال نمایند. پس از ارسال فرم، پیامکی حاوی کد ثبت‌نام برای کاربر ارسال می‌گردد که پس از وارد کردن کد مربوطه در قسمت مورد نظر فرایند ثبت‌نام تکمیل می‌شود. اطلاعات مربوط به حساب کاربری، از قبیل نام کاربری و کلمه عبور در فرم مربوطه توسط کاربر تکمیل می‌شود.

در صورتی که کاربر نام کاربری یا رمز عبور خود را فراموش کرده یا به هر دلیل از دست داده باشد، می‌تواند با کلیک بر روی گزینه ورود در صفحه اصلی و سپس انتخاب گزینه «رمز عبور را فراموش کرده‌ام» رمز عبور را دریافت نماید.

مکانی، کاربر را قادر می‌سازد در هر زمان و مکانی نیاز اطلاعاتی خود را مطرح نماید. متخصصین پژوهشی سازمان پاسخ‌های مرتبط به نیازهای اطلاعاتی را به صورت هم‌زمان یا غیرهم‌زمان برای کاربر ارسال می‌نمایند. برای استفاده از این سرویس، پژوهشگر می‌تواند با انتخاب گزینه «پرسش از کتابدار» (آدمک نمایش داده شده در سمت چپ صفحه اصلی سامانه کتابخانه دیجیتال) و انتخاب گزینه کتابدار آنلاین (پرسش هم‌زمان) به صورت آنلاین با کتابدار گفتگو نماید و یا از طریق ارسال پرسش از طریق فرم وب (غیرهم‌زمان) پرسش خود را از کتابدار مربوطه مطرح نماید. در پرسش هم‌زمان کاربر پس از طی فرایند آن می‌تواند پاسخ خود را به صورت هم‌زمان (آنلاین) دریافت نماید. این شیوه نیاز به ثبت‌نام در سایت ندارد و می‌تواند با ورود به سایت کتابخانه دیجیتال و انتخاب گزینه پرسش از کتابدار سمت چپ صفحه (آدمک) با کتابدار روی خط، گفتگو نماید. در پرسش به شیوه غیرهم‌زمان، کاربر ابتدا باید در سایت ثبت‌نام نماید سپس از طریق گزینه «پرسش از کتابدار» که در بالا و وسط صفحه قرار دارد، فرم نمایش داده شده را تکمیل و پرسش خود را ارسال نماید و پاسخ خود را پس از طی روزهای تعیین شده از طریق صفحه شخصی خود و بررسی قسمت «پرسش‌های من» دریافت نماید.

تصویر ۱۸. گزینه «پرسش از کتابدار» در سمت چپ سامانه کتابخانه دیجیتال

برخی از ویژگی‌های پرسش از کتابدار به شرح زیر است:

- این خدمت از سال ۱۳۹۲ در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی فعال است.
- استفاده از کتابدار آنلاین نیاز به عضویت در سامانه کتابخانه دیجیتال ندارد.
- استفاده از کتابدار آنلاین (پرسش به شیوه غیرهم‌زمان) نیاز به عضویت در سامانه کتابخانه دیجیتال دارد.
- این سرویس از طریق سامانه کتابخانه دیجیتال همراه (نسخه موبایلی) قابل استفاده است.
- پاسخگویی صرفاً به سؤالاتی است که پاسخ کوتاه و مختصر نیاز داشته باشد.

- پاسخگویی به سؤالاتی که در مورد راهنمایی کاربر و معرفی منابع اطلاعاتی مورد نیاز وی (اعم از کتاب، مقاله، مجله، روزنامه، پایان نامه، منابع اینترنتی و غیره) باشد، صورت می‌گیرد.
- به سؤالات تخصصی در حد معرفی منابع پاسخ داده می‌شود.
- در هر بار استفاده از این خدمات، حداکثر به دو سؤال پاسخ داده می‌شود.
- ساعت ارائه خدمات «پرسش از کتابدار آنلاین» روزهای کاری از ساعت ۸ الی ۱۳ است. در غیر از ساعت‌های ذکر شده کاربران می‌توانند پرسش‌های خود را از طریق قسمت پرسش از کتابدار مطرح نمایند.
- ساعات ارائه خدمات پرسش از کتابدار غیرهمزمان (آفلاین) تمام ساعات و روزهای هفته می‌باشد (زبردست، ۱۳۹۸).

ب. ارتباط با ما

در راستای تکمیل و کارآمدتر نمودن سامانه، امکان ارسال انتقادات، پیشنهادات و نظرات کاربران وجود دارد. برای همین منظور، کاربران می‌توانند در صفحه اصلی با زدن گزینه «ارتباط با ما» پیغام مدنظر خود را ارسال نمایند. کارشناسان مربوطه در اولین فرصت پاسخ پیام‌های ارسالی را از طریق پست الکترونیکی به کاربر ارسال خواهند نمود. ضمن این که در این قسمت، اطلاعات تماس نیز درج شده که در صورت لزوم می‌توان از طریق آن برای برقراری ارتباط استفاده نمود و یا از طریق پست الکترونیکی digital@aqr.ir پیام مدنظر را ارسال نمود. همچنین پست الکترونیکی donation.lib@aqr.ir برای ارسال منابع دیجیتال هدایی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی در نظر گرفته شده است.

تصویر ۱۹. گزینه «ارتباط با ما» در بالای صفحات سامانه کتابخانه دیجیتال

ج. ثبت نظر

کاربران با کلیک روی گزینه «ثبت نظر» در پایین اطلاعات کتابشناختی کلیه منابع اطلاعاتی موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، می‌توانند انتقادات یا پیشنهادهای خود را در خصوص آن رکورد مطرح نموده و نوع

خرابی موجود در منبع دیجیتال و یا اطلاعات کتابشناختی را گزارش نمایند. کارشناسان کتابخانه دیجیتال در اولین فرصت به مطالب ارسالی کاربران پاسخ خواهند داد.

عنوان :	کشف الظنون عن اسامي الكتب و الفنون	
نویسنده:	حاجي خليفه، مصطفي بن عبدالله، ۱۰۱۷ - ۱۰۶۷ ق.	
وضعیت نشر الکترونیکی :	مشهد : سازمان کتابخانه ها ،موزه ها ومرکز اسناد آستان قدس رضوی،	★★★★★
زبان :	عربی	
نوع منبع :	کتاب چاپی	
موضوع :	نویسندگان اسلامي -- کتابشناسي , ادبیات عربي -- کتابشناسي , اسلام -- کتابشناسي	
شماره ثبت:	۱۳۵۰۴۴۱	
منابع دیجیتالی :	مشاهده منبع	☐

★ اضافه به علاقه مندیها
📌 ثبت نظر
📄 دریافت نمونه منبع

تصویر ۲۰. گزینه « ثبت نظر» در پایین هر رکورد

د. پرسش‌های متداول

پرسش‌های متداول شامل پاسخ سریع به برخی از پرسش‌هایی است که امکان دارد در استفاده از سامانه کتابخانه دیجیتال برای کاربران مطرح شود.

تصویر ۲۱. گزینه «پرسش‌های متداول» در بالای صفحات سامانه کتابخانه دیجیتال

هـ. شبکه‌های اجتماعی:

از سال گذشته با وجود محدودیت‌ها و تعطیلی‌های کرونایی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی سعی در حضور در شبکه‌های اجتماعی و معرفی منابع و فعالیت‌های خود از طریق این بستر جدید نموده است. نشانی گروه واتساپی این کتابخانه دیجیتال که برای ارسال مقالات مختلف به پژوهشگران در نظر گرفته شده است در ادامه آمده است:

<https://chat.whatsapp.com/Ii4hLi9uQn5BZQRV3kX89s>

ح. فرم‌های نظرسنجی

یکی از جدیدترین ابزارهای تعامل با کاربران در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، فرم‌های نظرسنجی است که در این روش، روزانه از بین مخاطبانی که از امکانات و قابلیت‌ها و خدمات موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال استفاده نموده‌اند، ده نفر انتخاب می‌شود و ضمن تماس تلفنی، میزان رضایت آن‌ها، سنجیده شده و مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

پیشنهادها

سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی با مجموعه‌ای بالغ بر سی میلیون منبع اطلاعاتی، یکی از بزرگترین مراکز اطلاع‌رسانی موجود در کشور و منطقه است. طبق برنامه چشم‌انداز سازمان در افق ۱۴۰۴، سازمان قرار است به عنوان غنی‌ترین، فعال‌ترین و مؤثرترین سازمان کتابخانه‌ای، موزه‌ای و سندی در منطقه شناخته شود. برای تسهیل در دستیابی به این چشم‌انداز پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- ۱- تصویب قانون استفاده منصفانه در مجلس شورای اسلامی
- ۲- تصویب قانون واسپاری منابع دیجیتال به کتابخانه‌های بزرگ کشور در مجلس شورای اسلامی
- ۳- افزایش امکانات و قابلیت‌های سامانه کتابخانه دیجیتال
- ۴- بهینه‌سازی قابلیت‌های موجود در سامانه کتابخانه دیجیتال
- ۵- ایجاد قابلیت‌های جدید و مدرن در سامانه کتابخانه دیجیتال
- ۶- یکپارچه‌سازی سامانه کتابداری و سامانه کتابخانه دیجیتال سازمان
- ۷- استفاده از جدیدترین استانداردهای کتابخانه دیجیتال و ابزارهای سازماندهی اطلاعات از قبیل استاندارد توصیف و دسترسی به منابع^۱

نتیجه‌گیری

کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی یکی از قدیمی‌ترین و بزرگترین کتابخانه‌های دیجیتال کشور است که پس از چهار دهه فعالیت در حوزه تهیه میکروفیلم و دیجیتال از منابع اطلاعاتی و یک دهه مطالعات کارشناسی و تدوین مستندات علمی، از ابتدای دهه ۹۰ در دسترس پژوهشگران قرار گرفته است. این کتابخانه دیجیتال در ابتدای رونمایی دارای حداقل امکانات و قابلیت‌ها بود تا این که به مرور زمان قابلیت‌هایی از قبیل خدمات تحویل مدرک و پرسش از کتابدار به قابلیت‌های سامانه اضافه شد و امانت دیجیتال آخرین قابلیت قابل توجه این سامانه است که با شیوع ویروس کرونا در دسترس پژوهشگران قرار گرفت. تاکنون بیش از دو میلیون و ششصد هزار منبع دیجیتال طبق استاندارد مودس^۱ فراداده‌نویسی و ورود اطلاعات شده و با توجه به قوانین ملی و سیاست‌های آستان قدس رضوی در دسترس پژوهشگران قرار گرفته است. غنی‌سازی و توسعه منابع اطلاعاتی این سامانه به صورت روزانه در حال انجام است. پژوهشگران و علاقمندان می‌توانند از کتابخانه دیجیتال همراه (نسخه موبایلی) سامانه کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی مشابه نسخه وبی استفاده نمایند.

منابع

- احمدی تنکابنی، حسین (۱۳۹۴). پایگاه کتابخانه دیجیتال نور، ره آورد نور، ۵۳، ۱۹-۲۴.
- زبردست، مریم (۱۳۹۸). مروری بر خدمات نوین در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی خدمات پرسش از کتابدار، شمس، ۴۵-۴۴، ۳۱-۱۵.
- زهره ساز، صدیقه (۱۳۹۵). ارزیابی کیفی خدمات تحویل مدرک الکترونیکی در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی بر اساس مدل پیشنهادی، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۳(۸۶)، ۴۸۸-۴۶۷.
- طاهری، مهدی (۱۳۸۷). کتابخانه‌های دیجیتالی: استانداردها، بستر فنی و الگوی معماری، برای سازمان فعالیت‌های قرآنی دانشجویان کشور وابسته به جهاد دانشگاهی
- غفاریان، سمانه (۱۳۹۸). مروری بر خدمات نوین در کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی خدمات تحویل مدرک، شمس، ۴۵-۴۴، ۵-۱۴.
- کریمی، مهدی (۱۳۹۲). کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی: تاریخچه، خدمات و امکانات، شمس، ۲۱، ۱۱-۱.
- کریمی، مهدی (۱۳۹۶). کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی: کارکردها و ملزومات، مشهد، سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- کریمی، مهدی (۱۳۹۲). ارزیابی و مقایسه قابلیت‌های نمایش اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتالی عضو کنسرسیوم محتوای ملی. کنفرانس ملی (کتابخانه‌های دیجیتالی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران).
- کریمی، مهدی (۱۳۸۹). طرح کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، به سفارش سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

نبوی، فاطمه (۱۳۸۴). کتابخانه دیجیتالی، مبانی نظری، محتوا، ساختار، سازماندهی، استانداردها و هزینه‌ها همراه با نگاهی به برخی کتابخانه‌های دیجیتالی خارجی و داخلی، با راهنمایی و همکاری رحمت الله فتاحی، مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

Harrods's librarians Glossary and Reference Book (1999). By Ray prytherch, Gower publishing Company.